

ביאור בדרך אפשר

1 מי מְנַה עֵפֶר יַעֲקֹב וּמִסְפֵּר אֶת רֵבַע יִשְׂרָאֵל¹. וְצָרִיף לְהִבִּין²
 2 את משמעות הדבר מַה שֶּׁכְּתוּב פֶּסוּק זֶה נִחְלַק לְשֵׁנֵי עֲנִינִים שׁוֹנִים,
 3 עֲנִינֵי הָאֶחָד שֶׁקְּשׁוּר עִם יַעֲקֹב וְעַל כֵּן נֹאמֵר "מי מנה עפר יעקב",
 4 וְעֲנִינֵי הַשֵּׁנִי שֶׁקְּשׁוּר עִם יִשְׂרָאֵל וְעַל כֵּן נֹאמֵר "ומספר את רובע
 5 ישראל".

ביאור בדרך אפשר

44 (ב) וַיּוֹכֵן הַמַּעֲנָה לְשֵׁאלוֹת וּלְדִיּוּקִים הָאֲמוּרִים בְּפֶסֶק זֶה בְּהִקְדָּים בְּאוֹר
 45 הַמְּשֻׁמָּעוֹת הַפְּנוּמִית שֶׁל הַחֲלוּק הַהֶבְדֵּל בֵּין "יעקב" ל"ישראל",
 46 כִּידוּעַ שֵׁ"יעקב" הוּא מְלֻשׁוֹן "וַיְדוּ אַחֲזַת בְּעַקֵּב"⁴, וְהֵינּוּ
 47 שְׂזוּהֵי מְדֻרְגָה נְמוּכָה כִּשֶׁם שֶׁהַעֲקֵב הוּא חֶלֶק נְמוּךְ בְּגוֹף הָאָדָם, וְכך
 48 הַשֵּׁם "יעקב" מְתִיחֵס לְדֻרְגָה נְמוּכָה

בס"ד. יום ב' פרשת בלק, י"ב תמוז, ה'תשכ"ה (הנחה בלתי מוגה)

6 גַּם צָרִיף לְהִבִּין דְּבַר נוֹסֵף בְּפֶסֶק
 7 זֶה מְדוּעַ נֹאמֵר וּמִסְפֵּר גּו',
 8 הֵרִי הַפִּירוּשׁ הַפְּשׁוּט בְּכַתוּב
 9 הוּא מִי יָכוֹל לְמַנּוֹת אֶת
 10 "עֵפֶר יַעֲקֹב", וּמִי יָכוֹל
 11 לְמַנּוֹת אֶת "רֵבַע יִשְׂרָאֵל"
 12 וְהוּרִי הֵם רַבִּים כֹּל-כֵּךְ שֶׁאִי-אֶפְשֵׁר
 13 לְסַפֵּר אוֹתָם (שְׁהַתְּבוּת הַמִּילִים
 14 הַרְשׁוּנוֹת בְּפֶסֶק "מי מנה"
 15 שֶׁפִּירוּשׁוֹן מִי יָכוֹל לְסַפֵּר קָאִי
 16 מְכוּוֹנוֹת גַּם עַל "רֵבַע
 17 (יִשְׂרָאֵל)", וְהֵינּוּ, שֶׁפְּנוּת
 18 הַכְּתוּב לְהַדְגִּישׁ שְׂאִין מִסְפֵּר
 19 ל"עפר יעקב" ו"רובע ישראל" כִּי הֵם
 20 רַבִּים מְאֹד, וְאִם כֵּן הָיְהוּ-לֵהּ
 21 לְמִימַר הִיָּה לוֹ - לְפֶסֶק - לוֹמַר
 22 (בְּקִיצוֹר) "מי מנה עפר
 23 יַעֲקֹב וְרֵבַע יִשְׂרָאֵל", וְלָמָּה
 24 נֹאמֵר "וּמִסְפֵּר אֶת רֵבַע
 25 יִשְׂרָאֵל", וְהַשְׂאֵלָה כְּפוּלָה, מְדוּעַ
 26 נֹאמְרָה הַמִּילָה "ומספר" וְהוּרִי לְכַאוּרָה
 27 הִיא מִיוֹתֵר, וּמְדוּעַ נֹאמְרָה מִילָה
 28 שֶׁכְּפֻשׁוּת מְשֻׁמָּעוֹתָ הִיא "מספר"
 29 בְּעוֹד שְׂחוּכֵן הַפֶּסֶק הוּא שְׂאִין מִסְפֵּר?
 30 וְגַם צָרִיף לְהִבִּין מַה שֶּׁכְּתוּב
 31 בְּ"מִדְרַשׁ רַבָּה" שִׁירֵי-הַשִּׁירִים
 32 עַל הַפֶּסֶק³ אֶל גִּנַּת אֲגוּז
 33 וַיְדַמֵּי, מַה אֲגוּז זֶה - הַשֶּׁקַּ
 34 מְלֵא אֲגוּזִים בְּיָדָךְ, אִתָּה נֹתֵן
 35 לְתוֹכוֹ כִּמְהָ שׁוּמְשָׁמִים כִּמְהָ
 36 חֲדָדִים וְהֵן מִחֲזִיקֵינוּ, כִּי
 37 כִּמְהָ גְרִים בָּאוּ וְנִתְּסַפּוּ
 38 בְּיִשְׂרָאֵל, הֲדָא הוּא דְקָתִיב זְהוּ
 39 כְּכַתוּב מִי מְנַה עֵפֶר יַעֲקֹב, עַד
 40 כֹּאן דְּבַרֵי הַמְּדֻרָשׁ דְּלְכַאוּרָה אֵינּוּ
 41 מוּבָן, מַה שֶּׁיָּד עֲנִינֵי הוֹסַפְתָּ
 42 הַגְרָיִם לְעַם יִשְׂרָאֵל, לְפִירוּשׁ
 43 הַכְּתוּב "מי מנה עפר יעקב".

49 כְּעַם יִשְׂרָאֵל, וְ"יִשְׂרָאֵל" הוּא עַל
 50 שֵׁם "שְׂרִית עִם אֱלֹקִים וְעַם
 51 אֲנָשִׁים"⁵, שְׂזוּהֵי מְדֻרְגָה
 52 גְּעֻלִית כִּי "שְׂרִית" הוּא לְשׁוֹן שְׂרִירָה
 53 וּגְדוּלָה, כְּמוֹ שֶׁר וּמוֹשֵׁל. וְלָכֵן
 54 מְצִינּוּ בַּתּוֹרָה שֵׁ"יעקב" הוּא
 55 הַשֵּׁם שְׁבוּ נִקְרָאִים בְּנֵי
 56 יִשְׂרָאֵל עַל דְּרָף הַרְגִיל כִּשֶׁהֵם
 57 בְּמַעֲמַד וּמַצַּב רָגִיל וְלֹא מִיּוֹחַד, מַה-
 58 שְׂאִין-כֵּן "יִשְׂרָאֵל" הוּא
 59 הַשֵּׁם שְׂמוּרָה עַל שְׁלֵמוֹת
 60 וּגְדוּלָה מִיּוֹחַדוֹת.
 61 וְכִשֶׁם שֶׁהַדְּבָרִים אֲמוּרִים
 62 בְּנוֹגַע לְכָלְלוֹת הַקּוּמָה
 63 הַשְּׁלֵמָה דְּכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל,
 64 כְּמַצִּיאֹת אַחַת כְּלָלִית (הַנִּקְרָאת
 65 'קוּמָה', כְּמוֹ אָדָם שֶׁלְמוֹתוֹ הִיא
 66 בְּצִירֵיף כָּל קוּמָתוֹ יַחַד וְלֹא רַק חֶלֶק
 67 מֵאֲבִירָיו) כֵּן הוּא גַּם בְּכָל אֶחָד
 68 מִיִּשְׂרָאֵל בְּפֶרֶט כִּיחִיד, בְּכָל
 69 נְשָׂמָה שֶׁל כָּל יְהוּדִי, שֶׁגַם בְּכָל יַחִיד
 70 יֵשׁ "יעקב" וְיֵשׁ "יִשְׂרָאֵל", הֵינּוּ
 71 שְׂיִשְׁנוּ חֶלֶק הַנְּשָׂמָה שֶׁנִּקְרָא
 72 בְּשֵׁם "יעקב", שְׂזוּהֵי הָעֲקֵב
 73 וְהַרְגֵל הַחֶלֶק הַנְּחוּת, שֶׁבְּנְשָׂמָה,
 74 כִּשֶׁם שֶׁהַעֲקֵב וְהַרְגֵל הֵם הַחֶלֶק הַנְּחוּת
 75 בְּגוֹף, וְיִשְׁנוּ גַּם חֶלֶק הַנְּשָׂמָה

(ב) וַיּוֹכֵן בְּהִקְדָּים בְּאוֹר הַחֲלוּק בֵּין "יעקב"
 ל"ישראל", כִּידוּעַ שֵׁ"יעקב" הוּא מְלֻשׁוֹן "וַיְדוּ אַחֲזַת בְּעַקֵּב"⁴,

22 וְהֵינּוּ שְׂזוּהֵי מְדֻרְגָה נְמוּכָה, וְ"יִשְׂרָאֵל" הוּא עַל שֵׁם "שְׂרִית עִם אֱלֹקִים וְעַם
 23 אֲנָשִׁים"⁵, שְׂזוּהֵי מְדֻרְגָה גְּעֻלִית. וְלָכֵן מְצִינּוּ בַּתּוֹרָה שֵׁ"יעקב" הוּא הַשֵּׁם שְׁבוּ
 24 נִקְרָאִים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל דְּרָף הַרְגִיל, מַה-שְׂאִין-כֵּן "יִשְׂרָאֵל" הוּא הַשֵּׁם שְׂמוּרָה
 25 עַל שְׁלֵמוֹת. וְכִשֶׁם שֶׁהַדְּבָרִים אֲמוּרִים בְּנוֹגַע לְכָלְלוֹת הַקּוּמָה הַשְּׁלֵמָה דְּכָל
 26 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כֵּן הוּא גַּם בְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, בְּכָל נְשָׂמָה, שְׂיִשְׁנוּ חֶלֶק הַנְּשָׂמָה
 27 שֶׁנִּקְרָא בְּשֵׁם "יעקב", שְׂזוּהֵי הָעֲקֵב וְהַרְגֵל שֶׁבְּנְשָׂמָה, וְיִשְׁנוּ גַּם חֶלֶק הַנְּשָׂמָה

(1) פרשתנו (בלק) כג, י"ד. (2) ראה גם רד"ה מי מנה העת"ר (המשך תער"ב ח"ב ע' א'נג). (3) שח"ש ו, יא. (4) תולדות כה, כו. (5) וישלח לב, כט.